

Tuberkulozes saslimšanas sociālie riska faktori Latvijā

Andrejs Ivanovs, Ludmila Vīksna¹

Rīgas Stradiņa universitāte, doktora studiju programma "Socioloģija", Latvija

¹ Rīgas Stradiņa universitāte, Infektoloģijas un dermatoloģijas katedra, Latvija

Ievads. Sociālās nevienlīdzības ietekmes uz veselības stāvokli pētnieki uzsver, ka veselība ir sociāli ekonomisko apstākļu barometrs [Vilkinsons un Pikita, 2009], kā arī to, ka tieši situācija ar tuberkulozi (TB), kas tiek dēvēta arī par "nabadzības slimību", saslimstības jomā ir šāda apgalvojuma pamatojums [Annandale, 1998]. Ir norādīts arī par slimības saistību ar veselībai kaitīgiem paradumiem [Millet, et al., 2012]. Arī Latvijas sabiedrībā tuberkuloze tiek uzskatīta par sociālu slimību, kas vairāk raksturīga cilvēkiem no nelabvēlīgas sociālās vides – ar zemiem ienākumiem, regulāriem alkohola lietotājiem, cilvēkiem bez pastāvīgas dzīvesvietas, kā arī tiem, kas atradušies apcietinājumā.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Pētījuma mērķis ir noskaidrot sociālos riska faktorus, kas veicina cilvēku saslimšanu ar TB Latvijā.

Pētījumā "Sociāli ekonomisko faktoru ietekme uz saslimstību ar tuberkulozi Latvijā" tika iekļauti jautājumi par slimnieku sociāli ekonomisko stāvokli. Iegūtie rezultāti tika salīdzināti ar 2012. gada Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījuma (FINBALT monitorings) un EU-SILC (*EU-Statistics on Income and Living Conditions*) pētījuma rezultātiem. Riska faktoru nozīmīgums tika izvērtēts ar izredžu attiecību (OR) rādītāju.

TB pacientu anketēšana notika no 2011. gada augusta līdz 2012. gada decembrim SIA "Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca" stacionārā "Tuberkulozes un plaušu slimību centrs". Analizētas tika 304 aizpildītas anketas.

Rezultāti. Visbūtiskākais TB saslimšanas riska faktors ir HIV vīrusa esamība cilvēkam: HIV pozitīviem cilvēkiem izredzes saslimt ar TB ir 43 reizes lielākas nekā cilvēkiem bez šī vīrusa. Otrs būtiskākais riska faktors ir atrašanās apcietinājumā. Personām, kas atrodas apcietinājumā, iespēja saslimt ar TB ir vidēji 13 reizes lielāka nekā pārējiem. Trešais būtiskākais riska faktors ir alkohola lietošana – tiem, kas lieto sešas alkohola devas (6 alus pudeles vai 240 mg stipra alkohola) vismaz reizi nedēļā, iespēja saslimt ar TB ir vidēji 12 reižu lielāka nekā tiem, kas sešas alkohola devas nedēļā nelieto. Ceturtais būtiskais riska faktors ir zems ienākumu līmenis (0–100 latu jeb apmēram 142 euro uz vienu ģimenes locekli). Personām ar tādu ienākumu līmeni izredzes saslimt ar TB ir vidēji astoņas reizes lielākas nekā personām ar lielākiem ienākumiem. Piektais būtiskākais riska faktors ir nepietiekama ķermeņa masa – šādām personām ir sešas reizes lielāka iespēja saslimt ar TB. Pārējiem riska faktoriem OR < 4.

Secinājumi. Tā kā ir saistība starp sociālajiem riska faktoriem, veselībai kaitīgiem paradumiem un saslimstību ar TB, veidojot slimības izplatības kontroles un ierobežošanas programmas, pastiprināta uzmanība jāpievērš tieši tai populācijas daļai, kuras sociālekonomisko stāvokli un dzīvesveidu var raksturot kā nelabvēlīgu.

Tēzes ir tapušas ar ESF un A/S "Olainfarm" atbalstu.